

บทความวิจัย

การพัฒนาครูด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานความต้องการ
ของผู้เรียน
Teacher Development in Learning Management Design Based
on Students' Needs

ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว¹E-mail: pkpiyaporn@gmail.comศิริยาภา พูลสุวรรณ²อัจฉรา วัฒนานรงค์³ดารกา วรณวนิช⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาครูในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาครูด้วยระบบหนุนนำต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนจังหวัดนครนายก” กลุ่มเป้าหมายเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เขตพื้นที่เป็นผู้กำหนดและยินดีเข้าร่วมโครงการ แบ่งเป็นครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก จำนวน 9 โรงเรียน จำนวนครู 9 คน ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนครู 8 คน รวมจำนวนครูที่เข้าร่วมโครงการ 17 คน กระบวนการพัฒนาครูดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 มีกิจกรรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างการเรียนรู้โดยการอบรมเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นหนุนนำสู่การปฏิบัติเป็นการนำผลจากการอบรมไปดำเนินการออกแบบและจัดการเรียนรู้ ขั้นชี้แนะสร้างเสริมกำลังใจ เป็นกิจกรรมการโค้ชครู และขั้นสะท้อนผลร่วมเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสังเกตการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียนอยู่ในระดับดีมาก

¹ อาจารย์, ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² รองศาสตราจารย์, ดร. สถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ รองศาสตราจารย์, ดร. วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

⁴ รองศาสตราจารย์, สถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำสำคัญ: การพัฒนาครู การออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน

Abstract

The purpose of this research was to develop teachers in designing learning based on the needs of students through the integration of learning management using project-based activities under the research project on “Development of Teachers by Using An Ongoing Coaching System to Enhance Students’ Learning Achievement and their 21st Century Skills in Nakhon Nayok Province”. The target groups consisted of school teachers with no obligations under the jurisdiction of the Office of Educational Service Area in Nakhon Nayok province in which the teachers were assigned by those involved.

They were nine primary grade six and eight secondary grade nine teachers, amounting to 17 participant teachers. The process of teacher development was carried out in the first semester of academic year 2014. It involved four phases as follows: 1) learning development through training on the concept and principle of learning design, 2) coaching on practice which transfers the training outcomes for learning design and management, 3) cueing moral enhancement through the use of teachers’ coaching activities, and 4) learning reflection. The study observed the design of teacher learning activities and found that the competence of teachers in the learning design based on the needs of students is in the highest level.

Keywords: teacher development, learning design based on students’ needs

บทนำ

“กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมาย เป็นความรู้ที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนเอง จะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้และสามารถต่อยอดแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้”

(ศิริยุภา พูลสุวรรณ, 2558)

แนวโน้มการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเริ่มให้ความสนใจในทักษะแห่งอนาคตใหม่ การจัดการเรียนรู้ที่ดีควรเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างรอบด้าน ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อเป็นฐานให้กับชีวิตในการปรับตัวและเรียนรู้ในสิ่งอื่นๆ ปลายทางของการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญคือ การที่ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 6 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา 23 บัญญัติว่า “การศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของ

แต่ละระดับการศึกษา” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 3, 8)

การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบทบาทของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว จึงต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม หมายถึง สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งด้านสติปัญญา ทักษะกระบวนการ ทักษะการคิด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้จะต้องจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตจริงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจึงต้องได้รับการเตรียมพร้อมในการปรับตัวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ รวมถึงเจตคติที่เหมาะสม เพื่อดำรงชีวิตและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเรียนรู้ที่อยู่ภายใต้ฐานคิดที่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว หากแต่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในลักษณะต่างๆ มนุษย์เราไม่สามารถใช้องค์ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อจัดการกับปัญหา หากแต่ต้องหลอมรวมองค์ความรู้และทักษะต่างๆ เพื่อจัดการกับปัญหานั้นๆ ให้คลี่คลายไปในแนวทางที่พึงประสงค์ โลกยุคปัจจุบันและอนาคตต้องการบุคคลที่มีความพร้อม และสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ การเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นเพราะ “การจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์สอดคล้องกับชีวิตจริง และสามารถพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมได้” สอดคล้องกับกระบวนการที่เน้นการจัดการเรียนรู้

แบบใหม่ ที่เน้น “กระบวนการเรียนรู้” มากกว่า “เนื้อหาการเรียนรู้” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, น.44) ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้โดยยึดหลักที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 22 ที่ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 8)

ปัจจุบันอยู่ในช่วงยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เจริญก้าวหน้า ทำให้โลกไร้พรมแดนส่งผลกระทบอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง มนุษย์ที่จะอยู่รอดได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี จำเป็นต้องมีทักษะที่สำคัญคือ ทักษะการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่นักการศึกษาทั่วโลกให้ความสำคัญในการนำมากำหนดเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กิจกรรมหลักในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะดังกล่าว ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (project-based learning: PBL) เป็นรูปแบบที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกำหนดเรื่อง

ตนเองสนใจ วางแผน และลงมือปฏิบัติงานตามโครงการที่ตนสนใจ การแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น การศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข้อเท็จจริง หรือชิ้นงานที่จะนำเสนอ ซึ่งเป็นผลผลิตจากการเรียนรู้ หรืออาจเป็นลักษณะขององค์ความรู้ และหลังจากที่ผู้เรียนได้ผลผลิตจากการทำโครงงานแล้ว ก็จะนำมาแลกเปลี่ยนและนำเสนอ จะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่สำคัญเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตหลายประการ อาทิ ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน ทักษะการสื่อสาร ทักษะความร่วมมือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา อันเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษนี้

การออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน เป็นการผสมผสานหลักการออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) โดยมีจุดเน้นให้ผู้เรียนกำหนดเรื่องหรือประเด็นที่สนใจ ผู้เรียนมีบทบาทในการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ฝึกวางแผนการเรียนรู้ ทั้งในส่วนของวิธีการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และระยะเวลาในการเรียนรู้ ครูมีหน้าที่ในการเป็นผู้แนะ (coach) และอำนวยความสะดวก (facilitator) และนำกรอบร่างความต้องการที่ผู้เรียนช่วยกันร่างขึ้นมาเป็นแนวคิดในการออกแบบการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์และเชื่อมโยงสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วางแผนการประเมินตามสภาพจริง ผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็น มีความพร้อมรอบด้าน

เพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข และสามารถปรับใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นของผู้เรียน ดังคำกล่าวที่ว่า “การเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) การออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียนเป็นการปรับแนวคิดเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู และนับเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ก้าวต่อไปของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด นั่นคือ “ผู้เรียนมีคุณภาพ”

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อพัฒนาครูในด้านการออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการโดยใช้โครงงานเป็นฐาน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนและสามารถออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียนได้ และเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดรูปแบบพัฒนาครูที่ส่งผลชัดเจนถึงการมีคุณภาพของผู้เรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครนายก ที่เขตพื้นที่เป็นผู้กำหนด และยินดีเข้าร่วมโครงการจากโรงเรียนระดับประถมศึกษา 9 โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษา 6 โรงเรียน รวมจำนวนครูที่เข้าร่วมโครงการ เป็นครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 คน ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 คน

2. เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ ที่นำมาใช้เป็นฐานในการปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน ได้แก่ แนวการจัดการเรียนรู้การออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) และการประเมินตามสภาพจริง

3. กระบวนการพัฒนาครู ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
 ในขั้นนี้คณะผู้วิจัยทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลพื้นฐานบริบทของโรงเรียนสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้

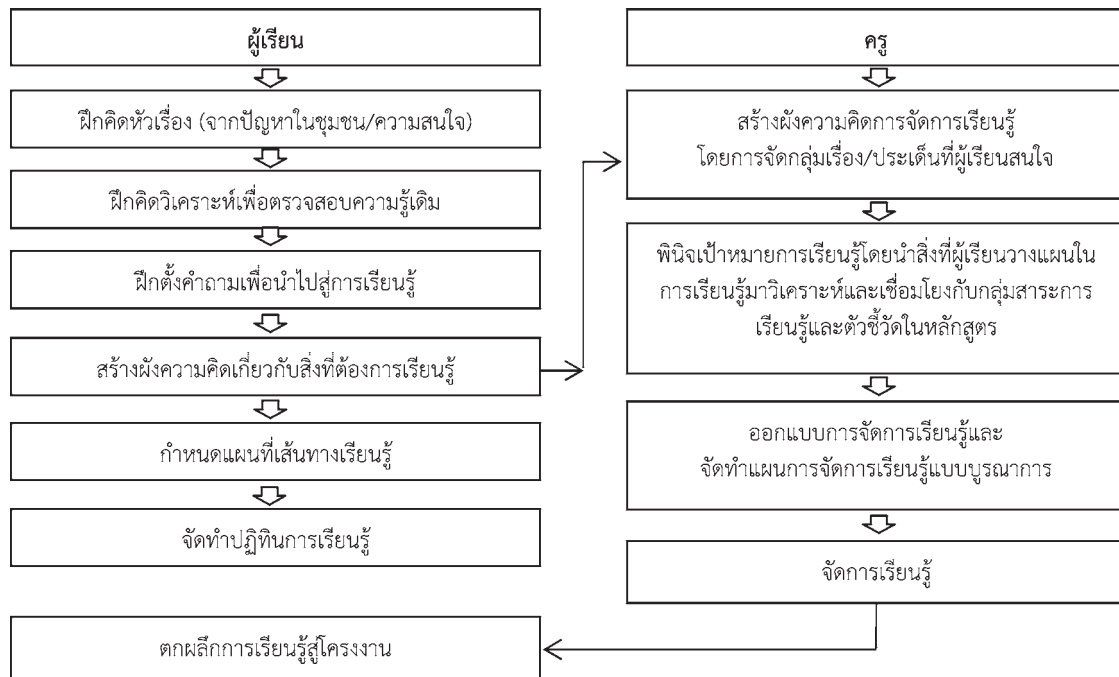

ของครู เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบกิจกรรม การพัฒนาครู

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้ แบ่งเป็น 4 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 1 สร้างการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการออกแบบการเรียนรู้ บนฐานความต้องการของผู้เรียน ลักษณะกิจกรรม

เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเน้นการมีส่วนร่วม และสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน เกี่ยวกับการ ออกแบบการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการออกแบบ การเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน โดย กระบวนการในการออกแบบการเรียนรู้ นำเสนอ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้โครงงานเป็นฐาน

จากภาพที่ 1 แสดงถึงบทบาทของผู้เรียน ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ที่ ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดหัวเรื่อง หรือสะท้อนความ ต้องการที่จะเรียน มีการตรวจสอบความรู้เดิม เกี่ยวกับสิ่งที่รู้และยัง 모르เกี่ยวกับเรื่องนั้น นำสิ่ง ที่ยังไม่รู้มาฝึกตั้งคำถาม เน้นคำถามปลายเปิด เนื่องจากเป็นคำถามที่สร้างการเรียนรู้และฝึก

ทักษะการคิดได้ดี มีการสร้างผังความคิดเพื่อ แสดงความเชื่อมโยงสิ่งที่จะเรียนรู้ การกำหนด แผนที่การเรียนรู้จะเป็นการที่ผู้เรียนร่วมกันระบุ เป้าหมายของการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง วิธีที่จะ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ ตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการเรียนรู้ แล้วร่วมกันจัด ทำปฏิทินการเรียนรู้ของตนเอง ต่อจากนั้นจะ

เป็นหน้าที่ของครูในการที่จะนำหัวเรื่องและกรอบความคิดที่ผู้เรียนช่วยกันวางแผนมาวิเคราะห์ เชื่อมโยงสู่มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตร ออกแบบการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ภายหลังจากที่จัดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะร่วมสรุปบทเรียนและลงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างลุ่มลึก ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้โดยการทำโครงการต่อไป

ขั้นที่ 2 หนุนนำสู่การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ครูนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม ไปสู่การปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามบริบทของสถานศึกษา

ขั้นที่ 3 ชี้นำ สร้างเสริมกำลังใจ ในขั้นนี้เป็นการติดตามให้คำชี้แนะ สังเกตการสอนในชั้นเรียน ในสถานศึกษาที่ครูปฏิบัติงานอยู่ในลักษณะกัลยาณมิตร กำหนดการชี้แนะที่สถานศึกษานั้นๆ เดือนละ 1 ครั้ง

ขั้นที่ 4 สะท้อนผลร่วมเรียนรู้ เป็นขั้นที่ครูนำผลการปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปปรับใช้ เป็นการจัดประชุมเพื่อสะท้อนผล (reflection) สิ่งที่ได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ร่วมกับสรุปความก้าวหน้าในการดำเนินการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมเพื่อสะท้อนผล เดือนละ 1 ครั้ง

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินและสรุปผล เป็นการประเมินผลการพัฒนาครูในการออกแบบ

การเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ชั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ประเมินและสรุปผล เป็นการประเมินทักษะในการออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้โครงงานเป็นฐาน การนำแผนจัดการเรียนรู้ไปสู่ชั้นเรียน ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย โดยประเมินผลจากการประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู จากบันทึกบทเรียนหนึ่งประเด็น (one point lesson: OPL) ของครูจากผลงานของผู้เรียน การสะท้อนคิดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู และจากการสัมภาษณ์ครูและผู้เรียน

ขั้นที่ 2 สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) ในขั้นนี้เป็นการประชุมเพื่อการจัดการความรู้ โดยสกัดองค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปสร้างแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาวิชาชีพ

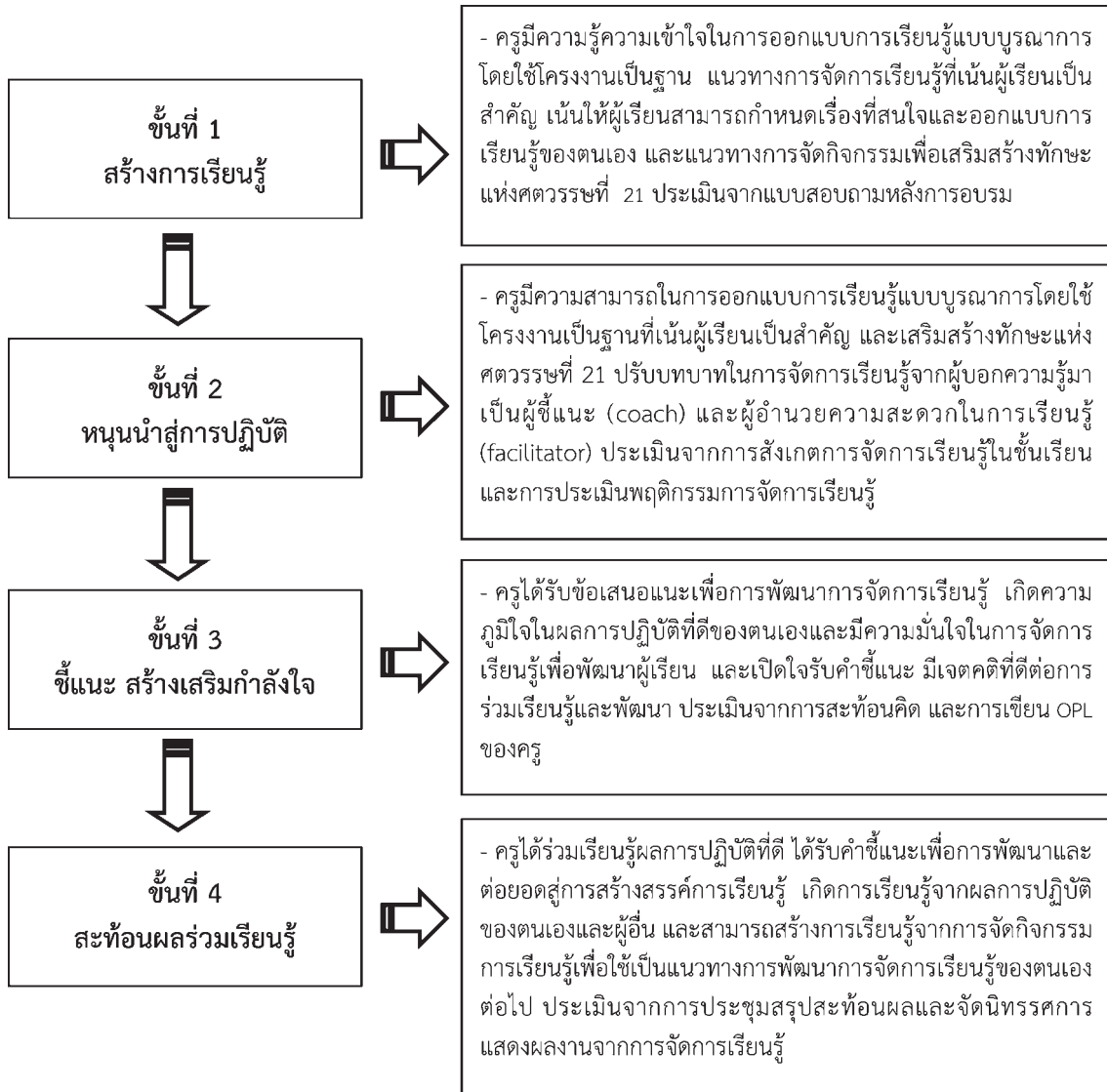
การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากผลการประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสะท้อนคิดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน ปรากฏผลดังนี้

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยด้านการพัฒนาครูในการออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักร่วมด้วย
สัมพันธภาพเชิงบวกที่นำไปสู่การเปิดใจเรียนรู้
และพัฒนา จากสภาพปัญหาในเรื่องผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักเรียนในจังหวัดนครนายกที่
มีผลเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และความต้องการใน

การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อันเป็นที่มาของโครงการวิจัย ขณะเดียวกัน ก็เป็นที่ยอมรับกันว่า “ครู” เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการที่จะขับเคลื่อนเพื่อสร้างเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนา “การจัดการเรียนรู้ของครูผ่านมาเป็นอย่างไร” จึงเป็นคำถามสำคัญที่ต้องหาคำตอบ คณะผู้วิจัยได้เลือกใช้ การลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมชม (site visit) สร้างความคุ้นเคย รับฟังปัญหา และศึกษาบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญในการนำมาประกอบการออกแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครู และได้จัดกิจกรรมประชุมชี้แจง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในเป้าหมาย กระบวนการดำเนินงาน และเป็นการสร้างความตระหนักร่วมกัน ส่งผลให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเปิดใจยอมรับและให้ความร่วมมือในการเรียนรู้และพัฒนา

2. การใช้กระบวนการชี้แนะให้การหนุนนำในการพัฒนาครู จากการที่ครูได้รับการชี้แนะจากนักวิชาการในฐานะผู้ชี้แนะ ทำให้ครูมีที่ปรึกษาในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน ครูไม่รู้สึโดดเดี่ยว เป็นการฝึกการยอมรับและเปิดใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (professional learning community: PLC) ขึ้นในโรงเรียน ซึ่ง Richard Du Four และ Rebecca Du Four (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, 2554, น.147) กล่าวว่า ชุมชนเชิงวิชาชีพ เป็นการร่วมกันคิด ร่วมกัน

ทำงานการสอนและร่วมกันแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี เป็นการผสมผสานทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในห้องเรียน

3. การเป็นผู้เรียนรู้ของครูผ่านการบันทึกบทเรียนแห่งความสำเร็จในรูปแบบบทเรียนหนึ่งประเด็น (one point lesson: OPL) บทเรียนหนึ่งประเด็นเป็นการสรุปองค์ความรู้ที่ครูเขียนขึ้นจากประสบการณ์แห่งความสำเร็จจากการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีความสำคัญสำหรับตัวครูเองในการที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของตนเองในโอกาสต่อไป องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากบทเรียนที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นด้วยตนเองจากการทำงานประจำ นับเป็นความรู้ที่ฝังแน่นภายในตัวบุคคล (tacit knowledge) นอกจากนี้ ครูยังสามารถสะสมรวบรวมและสร้างเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมนี้ครูสามารถทำได้ด้วยตนเอง บันทึกเล็ก ๆ หลังการสอนช่วยเปลี่ยนบทบาทครูให้เป็นผู้เรียนรู้ได้

4. การเปลี่ยนบทบาทครูเป็นครูผู้เรียนรู้ (teacher as learner) ผลการวิจัยนี้ พบว่าครูได้ปรับบทบาทของตนเองจากผู้สอน มาเป็นผู้เรียนรู้จากการสอนด้วยการปรับบทบาทของครู ทำให้ครูสามารถสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน ครูที่ดีจะต้องสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพในการเรียนรู้ออกมาให้ได้มากที่สุด การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน จะช่วยให้ครูได้รับรู้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะนำไปวางแผนการจัดการเรียนรู้

ในครั้งต่อไป การเรียนรู้จากการสอน (learning from teaching) เป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูมีข้อมูลที่ตรงตามสภาพจริงที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการสอนในคราวต่อไป รวมถึงการแก้ไขปัญหาให้กับผู้เรียนได้ดี

5. การสะท้อนคิดที่นำไปสู่การเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ครูมีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสอน เป็นกิจกรรมสำคัญในการที่จะสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ช่วยให้ครูเปิดใจรับการเรียนรู้และปรับใช้สำหรับพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ในการจัดกิจกรรมการสะท้อนคิด คณะผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินการเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งในกิจกรรมนี้ ครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจะได้รับคำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการสอน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเป็นการชี้แนะจากเพื่อนครูด้วยกัน และจากทีมนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่เป็นโค้ช กิจกรรมนี้จึงนับเป็นกิจกรรมสำคัญที่หนุนนำให้ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาแนวทางในการจัดการเรียนรู้

1. ข้อเสนอระดับนโยบาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษ ควรพิจารณาแนวทางการพัฒนาครูที่ให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

2.1 การออกแบบการเรียนรู้บนฐานความต้องการของผู้เรียน เป็นแนวคิดที่อยู่บนหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกระบวนการ และแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลอย่างแท้จริง และควรบันทึกสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ครูรับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งในรูปของบทเรียนหนึ่งประเด็น เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ของครูเอง

2.2 ครูควรปรับเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอน เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ และในการสะท้อนความต้องการในการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน ครูควรต้องเป็นผู้นำในการจัดกลุ่มความคิด เพื่อให้สามารถหาข้อสรุปความต้องการ ประเด็นการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนการทำการวิจัยครั้งนี้ บทความนี้อยู่ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาครูด้วยระบบหนุนนำต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนจังหวัดนครนายก”

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: พรึกหวาน กราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). แนวทางการพัฒนานครแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- เบลันกา, เจมส์ และ แบรินต์, รอน. (2554). ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. แปลจาก 21st century skills: Rethinking how students learn. โดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์. กรุงเทพฯ: Openworlds.

- ศิริยุภา พูลสุวรรณ. (2558). เอกสารประกอบการสรุปโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาครูด้วยระบบหนุนนำต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนจังหวัดนครนายก”. นครนายก: สถาบันวิจัยพัฒนา และสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). รายงานการติดตามผลและประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้ ปี 2549-2550. กรุงเทพฯ: เพลินสตูดิโอ.